

Obnova, úpravy a dostavby na vesnici

Každá obec má svou historii a svůj vývoj, daný jejími specifickými podmínkami. Hodnota jejího prostředí je tím větší, čím více je zachováno historických stop, památných objektů, původních staveb a charakteristických detailů. Degradována je tehdy, když je postižena ranami primitivismu a necitlivosti, pohrdáním minulostí, neúctou

k dědictví, či okázalou exhibicí vlastního egoismu.

Obraz vesnice svědčí o kulturním cítění a tradici obce i celé země. Nárůst soudobých požadavků na standard bydlení si vyžaduje přeměnu původních zemědělských domů. Jakkoliv je zlepšení hygienických a prostorových podmínek ve venkovských domech oprávněný, neznamená nutnost likvidace pů-

vodního domu a tím i místního rázu vesnic. Prokazuje se, že módní trendy uplatňované bez tradičních stavebních kořenů jsou krátkodeché. Vedou k uniformitě, ke ztrátě jedinečnosti místa. Je potřeba citlivého přístupu k vesnickému prostředí a novému využití historických staveb.

(zdroj Venkovské stavby 2011)

Obnova, úpravy a dostavby v Kyselovicích

Dům na návsi v Kyselovicích čp. 66, Obadálkovo.

Dům v Kyselovicích čp. 145, dříve Opšalovo, nyní Kachmanovo.

Většina domů v Kyselovicích si ve své hmotě udržela původní dispozici, ale usedlosti se nevyhnuly stavebním proměnám druhé poloviny 20. století, včetně současných úprav. Je zde ovšem i celá řada budov, jež si uchovaly prvky tradiční stavební kultury. Nedošlo k radikálním inovacím, uchovaly si výškovou hladinu stavby a zásadně se nezměnila dispozice domu. Proměny se týkaly hlavně průčelí objektů (fasády, okenní výplně, vstupní dveře do síně, nebo vrata do dvora atd.), kdy se uchovaly více či méně tradiční stavební projevy. Z těchto staveb to jsou například čp. 5, 6, 9, 10, 13, 18, 19, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 48, 57, 59, 60, 67, 68, 87, 89, 93, 99, 112, 118, 123, 129, 132, 133, 135,

140, 147, 149, 151, 152, 153, 159, 170, 172, 179, 180, 199 a čp. 205. Nachází se zde i usedlosti s téměř neporušenými architektonickými prvky ve své tradiční podobě a reprezentující původní stavitelství v obci. Jsou to čp. 15, 16, 26, 41, 66, 78, 103, 105, 106, 119, 128, 135, 145, 171, a čp. 195. V tomto výčtu jsou zastoupeny jak drobné domkářské objekty, tak zahradnické a selské usedlosti. Např. usedlost čp. 171 (vedle Jitky Dragonové), usedlost na návsi čp. 15 (Doleželovo) a čp. 16 (Janáčovo, nyní Slezákov), nebo nárožní dům čp. 145 (Opšalovo, nyní Kachmanovi). Těmto a dalším domům by měla být z hlediska občanů, obce i státu věnována pozornost. Význačné domy je možné chránit

jako místní památky a věnovat jim péči z hlediska programu obecního zastupitelstva. Jinou možností je podat návrh na památkovou ochranu a zápis nemovitosti do Státního seznamu nemovitých kulturních památek. Návrh může podat každý občan nebo organizace, a to Ministerstvu kultury ČR. Jestliže bude stavení prohlášeno za památku, má vlastník možnost žádat o finanční příspěvek na údržbu a obnovu ohrožených částí objektu, především na střechu a statiku. Finanční podpora může být poskytnuta buď z fondu Ministerstva kultury ČR, nebo z prostředků Zlínského kraje.

(zdroj Lidové stavby známé neznámé 2010)

Dřívější ne příliš zdařilá výměna dřevěných vrat za plechové.

Při nedávné výměně se majitel vrátil k původnímu materiálu a tvaru.

Našli jste svůj dům mezi vyjmenovanými stavbami? Věříme, že stejně jako my máte zájem na uchování tohoto kulturního dědictví v naší obci a zvolíte citlivý přístup při opravách. Obec Kyselovice nabízí pomoc majitelům domů, a to odbornou ve formě konzultace s architektem a finanční pomoc formou úvěru. Jenom společným úsilím se nám podaří uchovat tvář naší obce pro další generace.

Údržba obecních stromů

Jasan vyžadoval z bezpečnostních důvodů zásah.

Od roku 2011 spolupracuje Obec Kyselovice s odbornou firmou na ošetření vzrostlých stromů. Její pracovníci, tzv. arboristé, provádí ořez stromů pomocí stromolezecké techniky. Zásahy provádí co nejšetrnějším způsobem, aby byl co nejvíce zachován přirozený vzhled stromu. V roce 2011 prohlédli všechny stromy na veřejných prostranstvích obce a postupně budou provádět jejich údržbu. V roce 2011 byl proveden zdravotní řez lípy na návsi před školou, bezpečnostní řez jasanu u mlékárny a výchovné řezy mladých lípek na návsi.

Jasan bezprostředně po řezu.

V letošním roce prošel redukčním řezem tis u fary, tvarovacím řezem tis u

Tis u kostela před tvarovacím řezem.

kostela a ošetřeno bylo dalších 7 stromů. Tak budou postupně ošetřeny všechny stromy na veřejných prostranstvích. S průběžnou údržbou stromů počítá obec i do dalších let s tím, že nejdůležitější je řez mladých stromů – tzv. výchovný řez. Výchovný řez se provádí u mladých stromů v prvních letech po výsadbě. Je jedinečnou možností zasáhnout bez rozsáhlejšího poranění až do kosterních větvení stromu a ovlivnit snadno a levně budoucí vzhled koruny. Provedením výchovného řezu se může majitel stromu vyhnout budoucím problémům.

Tis u kostela po zásahu odborníka.

Boží muka

Na tomto místě stála boží muka až do roku 1937, kdy byla v rámci scelování pozemků přemístěna asi o 50 metrů na západ k nově zřízené polní cestě. Místní kronika o tom píše:

Boží muka patřila k typickému obrázku našeho venkova již od 14. století, kdy se o nich objevují první zprávy.

Tyto drobné stavby ve tvaru sloupu (přes 2 m vysokého) stávaly obvykle na rozcestí v polích nebo i na návsi či volně v krajině. Sloup nebo pilíř byl zakončen

někdy stříškou, pod níž byl výklenek na obraz či reliéf umučeného Krista, na vrcholu pak opatřen často křížkem. Mají symbolizovat sloup, u něž byl z rozhodnutí Pontia Piláta bičován Kristus.

Od poloviny 18. století můžeme datovat první zděná a omítnutá boží muka, i když některá mohou být i starší. Boží muka se stavěla na památku šťastných i nešťastných událostí, které se většinou staly právě na tomto místě. Byla projevem díky za odvrácení neštěstí, moru, či za usmíření sporu o majetek mezi sousedy a vrchností

Žádnou písemnou zmínku o existenci božích muk v katastru naší obce sice nemáme, ale lze je s jistotou doložit z mapy I. Vojenského (josefovského) mapování z let 1764-1768. Stávala za obcí na jihovýchod směrem k Břestu. Naše kronika o tom píše:

Na mapě II. vojenského mapování (Františkovo) 1836-1852 je již patrná přesná poloha božích muk, na rozcestí polních cest.

Scelováním kyselovských pozemků nastal stav, že „boží muka“, která byla v tratích u Hraničných, dostala se do středu pozemku nově přiděleného paní Havlíčkové-Šantové čís. 52 v Kyselovicích, musela být přemístěna asi o 60 m od původního místa do rohu role uvedené majitelky Havlíčkové. Nové místo ochotně přidělila majitelka pozemku a dne 29. července 1937 počal pan stavitel F. Flora z Chropyně práce s odstraněním staré Boží muky a postavením této v témže slohu a podobě na nové místo. Při kopání byl přítomen sám p. stavitel, kronikář Rud. Olšanský a předseda scelovacího výboru Josef Janáč.

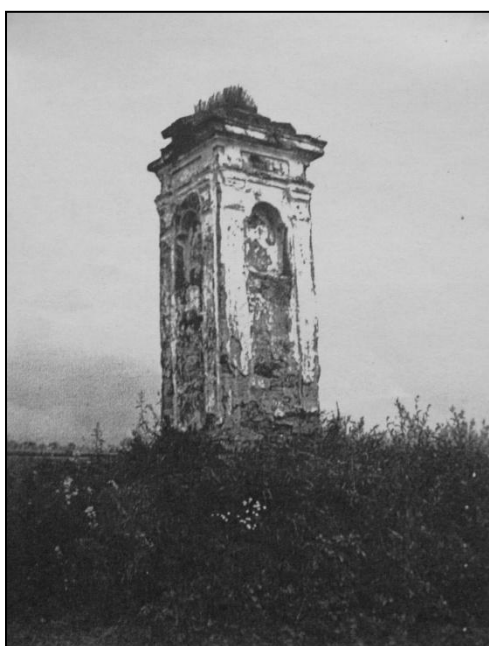
Před bouráním byla Boží muka ofo- tografována. Pak byla rozbořena část nad zemí a poté kopáno v zemi. Základy byly z kamene a vrch z velkých pálených cihel. Celá stavba nasvědčovala, že není starší než 150 roků. Vyvýšené místo dávalo tušit, že pod základy mohou být uloženy pozůstatky těl z válek a neb z obětí a následků válečných. Nenašlo se však nic, ač bylo kopáno hluboko pod základy. Boží muky bývaly však stavěny velmi často na památku, že kraj přežil buď hrůzy válečné, aneb hrůzy těžkých nemocí. Jest tedy potvrzena domněnka, že v naší obci po těžkých hrůzách moru, cholery či jiné těžké choroby, občané postavili památník, jenž nazval „Boží

muka „ a který byl jim vzpomínkou na těžké doby. Ve výklencích, obrácených ke čtyřem stranám světovým, bývaly dávány a raženy křížky a obrazy svatých, což nasvědčovalo nalezené mnohé hřeby a skoby. Boží muka často bývala líčena ponejvíce barvou bílou, ale i žlutá a modrá se vyskytovala. Nánosů líčení napočítáno až 47. Nová Boží muka postavena nákladem 1000 Kč místním scelovacím výborem. Dovnitř vepsán pamětní list, který líčí na pergamenu dnešní politickou situaci naší republiky a líčí důvody, proč byla Boží muka přemístěna.

Pamětní spis končí slovy: „ Dnešní žijící generace činí následující odkaz všem, kteří přijdou, aby vedly osudy obce a našeho kraje: *Budte svorní, milujte svou vlast, milujte národ československý, milujte půdu, která Vás živí, neboť z hroudy jsme všichni stvořeni a hrouda bude nás i Vás krýt až dokončena bude pouť životní!*“

V obecní kronice se v zápise asi z roku 1925 píše: „Boží muka“, z dob 30 leté války, na rozcestí k Hraničným, doplněna hroby z dob válek Napoleon- ských, ukazuje místo, kde byli pochováni 4 Prusáci.

Podle zápisu v církevní matrice z roku 1866, však byli tito vojáci pohřbeni u kříže při farském poli, tj. za Vlkošem u silnice směrem na Přerov.

Fotografie Boží muky před jejím zbouráním a přemístěním v roce 1937.

Boží muka opravené obcí Kyselovice v roce 2009 nákladem necelých 77 tisíc korun.

Jak se dříve v Kyselovicích žilo – ze vzpomínek Marie Říkovské

Mláčení obilí u Kozáků čp. 101., dnes Cihlářovo. Vpravo je vidět pěkná fasáda domu rodiny Hudečkovy, dnes Reiskubovo. Snímek byl pořízen v roce 1945.

Paní Marie Říkovská (roč. 1925) se narodila v Kyselovicích a téměř celý život prožila v domě č.p.128 v blízkosti zemědělské farmy. Od roku 2002 žije u své dcery v Rejhoticích, ale o život ve své rodné vesnici se stále živě zajímá. Pro tento zájem zasíláme každé pololetí do Rejhotic čerstvý výtisk Kyselovského zpravodaje. Při jednom telefonickém rozhovoru jsem paní Říkovskou požádala, aby vzpomínala na život v obci za jejího dětství a mládí a své vzpomínky mi napsala. Tady je první část tohoto vzpomínání a já doufám, že pokud bude moci, napíše nám ještě více.

Pro zrušení roboty se státní i církevní velkostatky rozdělily zemědělcům, kteří měli o půdu zájem a přestalo se chodit na robotu, říkalo se na panské a začalo se soukromně hospodařit. Vesnice byla tehdy rozdělena na bezzemky, ti neměli žádné pole, pololániky, lániky a sedláky. Těch největších bylo 9. Protože sedláci sami na práci nestačili, měli děvečky a pacholky obyčejně ze Slovenska. Tři slovenské děvečky se u nás také prodaly. Za soukromého hospodaření tehdy bylo hodně ruční práce. Třeba na polích se řepa ručně plečkovala, přesekávala, jednotila, neboli přetřhávala, nejméně 2x okopávala. Sklízela se tak, že se ručně vyrývala rypákem, házela na hromadu a potom se okrajovala. Potom se nakládala vidlema šesterkama na vůz a vozila do cukrovaru do Chropyně ke zpracování. Brambory se sázely ručně z klína. To byla za krkem uvázaná takzvaná trávnička a v ní byly brambory, které se házely kousek od sebe do vyhloubených rýh, kde se každá zašlápla.

Potom se motykou okopávaly, pak kopčily do hrůbků, to už se dělalo kravama. Tráva se sekla ručně kosou, obracela se hráběmi, třeba několikrát, skládala se do kupek, nebo na sušáky.

V živočišné výrobě to nebylo o nic lepší. Dobytek se krmlil 3xdenně, všechno se vozilo na kolečkách – hnůj i krmiwo. Krávy se dojily 3x denně ručně. Prasatům se nosilo krmení v kyblích. Co se týká sociálního zařízení, jaké je dnes, o tom se nikomu ani nesnilo. Nebyly koupelny, záchody byly suché ve dvoře. Prádlo se drhlo kartáčem, později na plechové valše, máchalo se na potoce. Žehliho se žehličkou, ve které se topilo dřevěným uhlím, potom postupem času se to zlepšovalo, žehlíčka se nahřívala na šporáku na plotně a vsunovala se do žehličky – to už bylo lepší.

Když obilí dozrálo, muži seklí obilí kosou, takzvanou hrabicí. To byla kosa vyplétaná do oblouku, aby se obilí pěkně pokládalo a nepřepadalo přes kosu. Ženy obilí odebíraly a pokládaly na zem. Když bylo suché počasí, leželo na zemi dva dny. Pak se obilí vázalo do snopů. Aby snopy dobře držely, tak se ještě knutovaly. Knutel, to byla kulatá tyčka dlouhá půl metru, špice trochu zaoblená – ta se strčila do povřísla, zatočilo se knutem, aby to pevně drželo. Snopy se skládaly do mandelů, aby dobře vyschly. Mandel se skládal do kříže a skládal se z 15 ti snopů. Potom se snopy nakládaly na žebříňák a uskladnily se na hůru do té doby, až se začalo obilí mlátit parní mlátičkou.

Když bylo obilí sklizeno, tak jsme chodili sbírat klásky, kterých zůstalo na

zemi dost. Po strnisku jsme chodili bosí, abychom netrhali boty. Pak se klásky vyšlapávalo. Chlapci byli tak nápadití, že si udělali malou dřevěnou mlátičku a klásky tam raději strkali, než je vyšlapávali.

Byla-li dobrá úroda švestek, tak dospělejší mládež chodila na „lézanku“. To se vařila povidla v měděném kotli a stále se točilo z jedné strany na druhou, a tak mládež chvíli taky vypomohla, trochu zazpívala, zalízala lézanky a zase se šlo dál. Vařivalo se i 200 kg trnek a z toho bylo 40 kg povidel.

Co se týká vzdělání, v naší škole se vyučovalo všech 8 ročníků ve třech třídách. Chytřejší žáci odcházeli od páté třídy do Chropyně denně 4 km a zpět také 4 km pěšky i v zimě. Říkalo se na móresy, protože tam před několika staletými vyučoval učitel národů Jan Amos Komenský.

Chci se také zmínit, jak se mládež bavila. Hrál se s balonem na zaháněnou, házenou, vybíjenou, skákala se školka. Tělocvik, to byla železná tyč mezi stromy a tam se dělaly různé cviky. Po žních, když byly prázdné žebřinové vozy – to bylo prolézaček a výmysků a závodění, kdo jich udělá víc. Také jsme šmrkali kuličky do důleček, házeli kapesním nožičkem tak, aby se zabodl špičkou do země – říkalo se té hře křiváková. Takové byly naše soutěže.

Dospělí se bavili tak, že když bylo pěkné počasí, tak se vynesly před chalupu lavky a židle, přišli sousedé, rodina, nebo známí, povykládali o všem možném. V zimě se chodilo drhnout peří. To se sešlo pár ženských, tak se povídalo a dralo. Tehdy byly peřiny jenom z husího peří, alergie nikdy nebyly snad na nic. Když bylo peří dodrané, tak byla dodrhnutá. Uvařil se čaj, nebo burčák, koláče i nějaký zákusek. Muži se chodili bavit do hospody.

Stravování bylo velice jednoduché. Na snídani byla bílá káva, černá ne, a když, tak z cikorky, mléko, k tomu chleba, nebo koláč, jestli zůstal od oběda. Na oběd byla polévka a koláč, který se pekl denně. Denně se večeřely brambory s mlékem, kyškou, nebo podmásím, to bylo tehdy za 50 haléřů. Občas byly také tvarůžky, nebo domácí tvarohový sýr. V neděli bylo maso, které se moc nekupovalo, byli králíci, kuřata, v hodovou neděli i husy.

Marie Říkovská